

zbyněk benýšek

loutky boží

galén

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

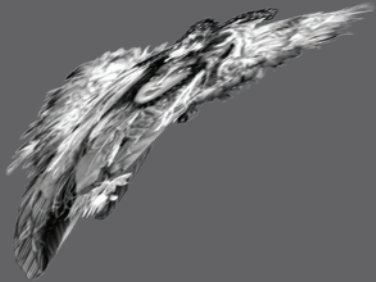
Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2012

galén

zbyněk benýšek loutky boží

Kniha byla vydána s podporou Nadace Český literární fond
a Literárního institutu.
Autor děkuje za pomoc Českému centru v Sofii a Tomáši Doleželovi.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

© Zbyněk Benýšek, 2012

Illustrations, typography © Zbyněk Benýšek, 2012

ISBN 978-80-7262-954-1 (PDF)

ISBN 978-80-7262-955-8 (PDF pro čtečky)

zbyněk benýšek

loutky boží

■ ■ ■ prolog ■

1. /Hvězda Tří králů/

„Podíváme se, je-li už tady...“, zvedl se tatínek od svátečního stolu.

Za chvíli na chodbě jemně cinklo a tatínkova hlava od dveří slavnostně oznámila: „Už je tu...“

Maminka potřásla vlnivými kaštanovými vlasy, vstala a Vilém vsunul svou ruku do její. Prošli temnou chodbou a ještě temnější předsíní, pak se tatínek dotkl Viléma a řekl: „Otevři si sám...“ Vilém vysunul ruku z matčiny dlaně a stiskl kliku dveří. Malý princ rozevřel bránu...

Když se dveře – jak list knihy – otevřely, první co Vilém uviděl byla stříbrná blýskavá koule protažená do špice, připevněná na vrcholku ozářeného stromu, téměř u stropu. Na špici byla nabodnutá lesklá hvězda s ohonem. Její vnitřní záře byla umocněna prskavkou, explodující v těsné blízkosti. Vilémovy oči sjížděly po těle obrovské jedličky, barevné elektrické svíčky zářily jak ostrůvky zázračného stavu, nasvěcovaly temně zelené, rudé a modré baňky, v lesklých koulích se ostře odrazilo veškeré dění, uprostřed stromku visela malá stříbrná trubka, prskavky, ty miniaturní metafyzické vzpomínky na zázrak *zrodu*, vrhaly jemné hvězdy na pableskující baňky, tříštily se o jejich těla a padaly do ztracena zapomnění. Vilém celé té zvěsti nemohl rozumět, ale byl zasažen a jeho rozevřené oči zíraly na zázrak...

Tatínek si klekl do stínu pod stromečkem a v natažených dlaních držel cosi, co se podobalo lokomotivě. Na těle lokomotivy bylo něco napsáno, maminka ukázala na nápis: „Tady Ježíšek napsal *Vilém*...“ Tatínek položil dárek na koberec, Vilém se sklonil, vzal konec provázku a táhl lokomotivu pod stůl, do útulné tmy...

Ach, kde je ten nalakovaný kus dřeva s láskou vyřezaný, na kterých smetištích se v zapomnění rozkládá jako vše, co kdy bylo, je a bude? Šťastné, v bezpečí rozzářené oči Vilémovy zíraly na zářivou hvězdu na špičce jedličky v prosinci roku 1952.

V nejstarší časové vrstvě vědomí si Vilém otce pamatoval jako hudebního klauna na malém, purpurovým sametem potaženém pódiátku. S červeným nosem, zrzavou parukou a v pruhovaném triku improvizoval na trubku skladby Duka Ellingtona – zprvu v intencích klaunské dramatiky vše kazil, nástroj mu padal z ruky, vyluzoval směšně příšerné zvuky, aby nakonec píseň zahrál tklivě, dojmavě a bez chyb. Vystupoval se svým číslem v malé okresní estrádě spolu s imitátorem Chaplina, což byl menší chlapík s obrovskými ušima netopýra, a kouzelníkem, vysokým černým satyrem, který vypadal na maloměstské scéně stejně nepatřičně, jako Marylin Monroe za prádelním hrcem. Jeho vrcholným číslem bylo neustálé zjevování ping-pongových míčků ve vypoulených rtech. Na fotografii, opřené na klavíru, stál malý Chaplin s odstávajícíma ušima, klaun s trubkou a harmonikou a uprostřed kouzelník s roztaženými prsty obou rukou, mezi prsty osm bílých míčků a ve rtech míček devátý. Na druhé straně fotografie napsán tužkou letopočet 1952...

Na celé planetě skřípavě kulhal poválečně vykloubený hnát padesátých let, establishment zahájil celoplanetární útok na tuláky, z Ameriky vypudili toho z největších, skutečného a autentického Charlieho, a Jack Kerouac tenkrát končil svá zkoumání amerického tuláka na ústupu hollým zjištěním: *Všude je plno hlídačů...*

Země uprostřed Evropy, kde se Vilém narodil, na tom byla nepoměrně hůř. Patřila do mocenské sféry ruského cara Koby Stalina, který utilitárně ovládal svou říši s pomocí zploštělé a pokřivené aplikace ideologických postulatů marxismu-leninismu, doktríny, kterou nejspíš z hloubi své gruzínské pravoslavné duše pohrdal. K moci nad lidmi se dostali průměrné bytosti se znaménkem zla v duši, které za bukem přežily válku nebo válku přežily a malost je přivedla k potřebě vládnout zastrašeným spoluobčanům. Z podstaty svých pokřivených duší systematicky likvidovaly všechno autenticky tvořivé, vše co zářilo dobrem, moudrostí a chutí prožívat opravdový život.

Malé město, ve kterém Vilém vyrůstal, bylo dostatečně daleko od center moci a tedy od rychlého a totálního prorůstání manýr tehdy čerstvého režimu. Setrvačností dojížděly mnohé zvyklosti předválečných časů a komunistická ikonografie zdaleka nebyla tak všudypřítomná jako jinde. Na náměstí stála ještě pět let po komunistickém převratu socha prezidenta Masaryka, v neděli se korzovalo, v parku vyhrávaly promenád-

ní orchestry, vyráželo se do výletních restaurací a spřátelené rodiny se scházely v maloměstských salonech na odpoledních pudingových pohárech s jahodovou pěnou a dětským programem.

Když na počátku března v roce 1953 umřel Stalin a hned po něm jeho fámulus Gottwald, Masarykova socha na náměstí malého města ještě stála. Tehdy se několik ze smrti svých bůžků frustrovaných důstojníků Státní bezpečnosti a velitelů místní vojenské posádky dohodlo na zběsilé partyzánské akci. 10. dubna 1953 ve dvě hodiny v noci přikodrcal na náměstí pásový vyprošťovač, v záři leteckých reflektorů najatí vojačci obmotali bronzového Masaryka silným řetězem, pásová obluda se rozjela, sochu vyviklala, jako když je trhán zub, pak svalila, několik záclon v oknech se nepatrně zavlnilo, přistavený autojeřáb pomník naložil na korbu taženou traktorem, náklad odvezli na vojenskou střelnici u vesničky Žárovice a tam zakopali.

Ráno jdou dělníci do práce a vidí, že na náměstí nevidí sochu prezidenta. Hned se zvěst o krádeži Masaryka roznesla po celém městečku a kolem deváté dopoledne už postávalo na place u potrhaneho soklu několik set občanů. A tehdy ve služebním tatraplánu projížděl městem krajský náčelník Státní bezpečnosti převzít na slovensko-české hranice nového prezidenta Zápotockého, který se vracel z návštěvy Slovenska. Auto nechal zastavit, ale bál se vystoupit, jenom zadním okýnkem zíral na pokroucené dráty trčící ze soklu. Pak auto vyrazilo za prezidentem. Odpoledne už bylo na náměstí několik tisíc lidí, funkcionáři města schůzovali na radnici, přímo před prázdným podstavcem. Dobový dokument Krajské správy Státní bezpečnosti 83/53 prozrazuje, že *tajemník krajského národního výboru soudruh Červinka žádá, aby socha TGM byla dovezena nazpět do P. a uložena v muzeu. Na zásah s. Barfusové byl tento návrh radou ONV zamítnut...* Přibližně v téže době bylo několik mladých studentů místního gymnasia Jiřího Wolkera policejním úskokem uvězněno přímo ve falické budově radnice. Když se to ve svém domku dozvěděla maminka jedné ze zadržovaných studentek, popadla obrovskou sekyrku, hlavu si ovázala šátkem a v čele menšího hloučku uháněla k radnici. Masivní, historická, dřevěná vstupní vrata tvořila symbolickou hranici mezi našťvanými obyvateli a reprezentanty režimu, jehož prezident ujížděl od slovenských hranic k Praze a nepochybně nebyl nikým, natož krajským náčelníkem Státní bezpečnosti, který ho doprovázel, informován o tom, co se děje v malém městě v tu chvíli, kousek od jeho trasy. Matku v šátku se sekyrkou okamžitě pustil de-

monstrující dav k vratům a ta sekyrku obrovskou selskou ranou zařala do dřeva. Vrata byla zevnitř zatarasena a na vstupním schodišti, pod plátny malíře Preislera, ustrašeně posedával policejní oddíl, aby v boji mužů proti matce uchránil funkcionáře, poschovávané v horních patrech radnice. Na náměstí se však dostavila armáda, policejní posily, a když byl střed městečka vyklizen, zůstala v radnici, opuštěně se tyčící před zdeformovaným soklem pomníku, vězet jako osamělé memento zařatá sekyrka, ten pravý zástupce lidu...

Tak byl nastolen totalitní pořádek i ve městě, po kterém běhal malý nahatý Vilém. Zmlkly nedělní promenádní koncerty, měšťanské výletní restaurace zhrubly a zšedly, jenom v soukromí se v neděli odpoledne podával puding a jednou za kvartál na něj tetinky stříbrnou lžičkou navršily kopečky šlehačky nebo jahodové pěny. Nevědomé kreace dětí v sokolském či skautském duchu, kdy oponou byl bílý lajntuch, rozvěšený na kobercovém klepadle, byly pořádány téměř jako spiklenecké seance a vzpomínka na časy, kdy zemi vládl stržený prezident.

A zůstal Ježíšek, i když se režim snažil, seč mohl, zploštit metafyziku Vánoc...

2. /Nanebevzetí a pád/

Jednoho odpoledne babího léta toho roku kroužil Vilém spolu s o rok mladším sousedovic Bertem kolem dvou renklód na dvorku rodinného domku. Oba běhali nazí, prolézali mezi záhony s rajčaty, vířili kolem rybízového stromu uprostřed dvorku. Z prádelny se pravidelně vyvalil oblak páry, jak se osvobozoval z obrovského hrnce s vyvařovanými bílými prostěradly a povlaky, občas kolem klusajících naháčů prošla Vilémova matka s růžovou tváří a s gulliverovskou vařečkou. Bílé stěny kolem dvorku byly ozářeny temněoranžovým sluncem, Vilém se zastavil a viděl za zdí kurníku cípek hrozivého temného mraku, jak postupuje proti slunci na druhé straně oblohy. A vtom, jako by o Vilémovo vědomí zavádilo průsvitné křídélko zlaté vážky, jako by se ušního lalůčku dotkl prst nebeského anděla, mihla se jeho myslí vzdálená a nejasná vzpomínka na cosi, a aniž rozuměl tomu, co a proč dělá – jenom cítil, že to musí v tu chvíli nutně provést –, vběhl Vilém do domku, tam si navlékl červené trenýrky, vrátil se na dvorek a opět se rozběhl kolem stromů. Nahý Bert stál u rybízu, zíral na náhlou nenahotu nechápavě, pak nad tou proměnou, které nerozuměl, mávl rukou a rozběhl se za Vilémem.

Z prádelny vyšla matka, za ní vyskočila pára, matka ukázala obrovskou vařečkou na nebe a pak na oba běžce.

„Cosi se na nás žene, běžte se obléct!“ Při tom si uvědomila Vilémovy trenýrky, stála jemně zamžená párou, pak se zničehonic dvorkem zatočil vítr, páru rozehnal, matka se usmála a Vilém si uvědomil, že ji vidí v daleko ostřejších konturách a jasnějších barvách než kdy předtím.

■ ■ ■

A byla zima, ach to byla zima, jen se jiskřilo.

Na konci ledna navlékl dědeček legionář, sokol a konfekcionář na sebe i Viléma sváteční kabáty a vydali se přes městečko do nízké, břečťanem obalené budovy československé fary. Farář měl jemnou, průsvitnou, panenskou pleť, která byla, jak mapa říčkami, protkána žilkami a Vilémovi připomínala kůži právě narozeného, slepého štěněte. A stejně tak ohromily Viléma titánské černé boty, přísně nablýskané, které čouhaly z temně matného hábitu. Salonek, kam farář dědečka s Vilémem posadil, voněl starým lakem a silnou květinovou vůní, tedy vůní pohřbů a hřbitovů. Vysoká, tenká a vousatá dáma s bledými rty přinesla ták s krajíčky chleba mazanými máslem a s mříží do másla vrytou nožem. Vedle tácu položila umbrově hnědou dózu s medem. Vilém si miniaturní lžičkou nabral medu a nechal ho stékat na mřížkovaný chléb. Přes stékající pramínek pozoroval obrovské černé boty faráře, které se pomalu blížily ke křeslu, ve kterém Vilém medem sladil chléb.

„S dědečkem jsme už o tom mluvili, chlapče,“ mluvil seshora farář. Med roloval na bílé ploše chleba do roztodivných informelních tvarů, které vzápětí mizely a rozpouštěly se do sladké polevy na mříží másla. „Brzo budou Velikonoce a jak dědeček ví, oslavujeme svaté dny besídkou, na kterou každý rok secvičujeme scénky ze života Ježíše...“

Vilém se věnoval medu a zároveň vnímal, že farář mluví vlastně k dědečkovi. Ten žmolal klobouk v klíně a snažil se leštit boty o kalhoty tak, aby se alespoň trochu leskem podobaly dokonalým střevícům faráře.

„A dědeček mi slíbil, že tentokrát zahraješ roli Ježíše ty, chlapče...“

Vilém se podíval na dědečka, ten kývl hlavou a Vilém také. Farář se sklonil a pohladil ho po hlavě: „Ber si synu!“

Med na krajíci se roztekl a několikrát skápl na podlahu. Vilémovy bíle nevinné zuby se zakously do krajíce, dědeček se díval na nablýskané špičky bot a farář se konečně posadil. Smlouva byla podepsána.

„Zkoušky jsou ve čtvrtek o páté...“ Dědeček opět kývl, vstal, nasadil si klobouk a vzal Viléma za ruku.

„Pochválen buď Ježíš Kristus...“

„Až na věky, synu, až na věky...“

„Doma nic neříkej, já to vyřídím sám,“ řekl dědeček, když vyšli z fary.

„A co mám doma říct?“

Kdyby se zastavili a zvědavě nakoukli přes břechtan a záclonu do farního salonu, viděli by faráře zrychleně kráčet v obrovských blýskavých botách napříč salonem, mnout si ruce a sykavě volat:

„Tak sláva, mám nového Ježíše!“

Ale dědeček šel se skloněnou hlavou a přemýšlel, co Vilémovi odpovědět.

„Když se budou ptát, pověz pravdu...“, řekl nakonec.

■ ■ ■

„Budu hrát Ježíše,“ řekl Vilém mamince. Ta žehlila Jägerovo prádlo a poslouchala z dřevěného kónického rádia exponovaně procítěnou dramatiizaci Radúza a Mahuleny. Žehličku uprostřed jednoho zátahu zastavila a nechala ji stát opuštěnou na prkně jako ledoborce uprostřed ker. Odešla do pokoje, kde tatínek hrál variace Birda Parkera a řekla: „Vilém má hrát Ježíše, něco s tím udělej!“

„Ale co?“ vydechl tatínek uprostřed tónu.

„No, zakaž mu to!“

„Ale proč?“

„Protože si zkazí život!“

Tatínek bez komentáře nasadil trubku na rty a pokračoval, kde skončil.

Matka mávla rukou a vrátila se k ledoborci na žehlicím prkně.

■ ■ ■

Velikonoce se přiblížily pomalu, úměrně Vilémovu dětskému vnímání času.

První teplý den – slunce se dotýkalo malých lístků budoucích srstek – seděl dědeček na dvorku, jednou rukou držel za krk husu a druhou jí soukal do jícnu šulánky výživné melasy. Vilém pozoroval krmení z obrubníku zahrádky, z dálky, aby viděl celek. Pak ho ale začal lákat detail, chtěl vidět oči husy. Oči neříkající nic, nezděšené z nepravosti, bez zákmitu hrůzy z té předpopravni manipulace. Husa odevzdaně stála, jako

by chtěla i nechtěla, jako by věřila i házela vše za svou bílou hlavičku, protáhla do oranžového zobáku, z kterého se ozývalo v pauzách mezi nucenou stravou strašlivé kýhání, které Vilém překládal: „Tak už s tím přestaň, tak už s tím přestaň!“ Ale dědeček cpal neúnavně do chřtánu válečky, přejížděl bílý krk dlaní, aby huse šulánek dojel do žaludku a proměnil se v předvelikonočním čase v sádlo. Občas ptáka podrbl pod oranžovým zobákem a když do husy nasoukal poslední sousto, pustil její bílé tělo a plácl ho po zadku. Husa byla tak přežraná, že nebyla schopná rádně chodit, natož kolébatě odběhnout. Stála proti dědečkovi, dívala se mu do očí a pak naposled kýhla, dědečkovi rovnou do tváře. Vilém překládal: „Pitomče!“ Husa se pomalu, ztěžka a důstojně odkolébala.

Velký pátek, den, kdy měl Vilém hrát na faře roli Ježíše, začal kdákáním slepic a kýháním husy. Vykoukl na dvorek a uviděl dědečka, jak uhlazuje špalek, na kterém sekával dříví, jak na něj odkládá utěrku a chladně se blýskající sekyrku. Rychle si navlékl trenýrky a vyběhl na dvorek. Husa postávala v koutě u komor, otáčela hlavu na dlouhém bílém krku jako ponorka periskop a když se k ní šlachovitě a opálený dědeček blížil, rozcupitala se po obvodu, napřed pomalu, kývavě a téměř důstojně, pak zrychleně a když už jí dědeček lupal po krku, zakmitala svými ploutevnými chodidly a marně zkoušela vzlétnout. Byla přežraná, těhotná tukem, a tak ji nakonec v temném koutě dědeček drapl, napřed za mávajícím křídlo a pak za krk. Husa zařvala: „Blbče!“ a „Nech mě!“ ale dědeček, starý legionář a sokol, nesl kýhajícího ptáka ke špalku.

Po dvorku zmateně pobíhala kočka Minda, aby nakonec vyšplhala po rynglovníku na střechu a odtud, jako z balkonu, pozorovala husí definitivu, zívající a snad i nechápající.

Dědeček položil husí krk na špalek. Vilém si klekl a sklonil se tak, aby viděl té malé bílé hlavičce do očí. Krk byl nártem dědečkovy ruky skřípnutý, takže z oranžového zobáku nemohlo zaznít: „Co blbneš, vole!“ Ale řvaly to její oči, které Vilém zblízka sledoval. Pak už šlo vše ráz na ráz, jak to při popravách bývá. Dědeček se napřáhl a sekyrkou uťal huse hlavu. Ta padla na zem vedle špalku a Vilém ji okamžitě zvedl. Hasnouce oči se ptaly: „Co to, co co co...?“

„Běž se obléct, synku,“ řekl dědeček. Z husího krku tryskala krev do bílé mísy, pak ji dědeček vsunul do podpaží a nesl do kuchyně. „Musíme na faru...“

Vilém prošel kolem pokoje, kde tatínek vyhrával Gillespieho a maminka v modré míse vařečkou vyráběla knedlíky. Vilém si natáhl pulovr a na nohy sváteční kalhoty. Maminka pustila vařečku, ta trčela jak stožár opuštěné bárky, a vešla do pokoje, kde tatínek snil svůj jazzový sen.

„Udělej s tím něco!“

Tatínek vydechl horní *es* a z trubky vyklepával sliny.

„S čím zase?“

„Ale už jsem to říkala..., děda Viléma zverboval hrát na té jejich faře Ježíše. Zakaž mu to!“

„To nejde, pochop to, prosím...,“ položil tatínek pusu na rty zlaté trubky.

„Zničí si život!“

Tatínek o několik milimetrů posunul nátrubek od rtů: „Tak ho nech, ať si ho ničí!“

Vilém prošel chodbou a vešel do dědečkova bytu. Tam seděla babička s nohama roztaženými nad lavorem vřelé vody, mrtvou husu v klíně, trhala z ní peří a házela je na bílý lajntuch, rozprostřený pod stolem jako prapor nevinnosti a odpuštění. Dědeček stál připraven v temném obleku a nablýskaných botách, ruce omyté od husí krve. Vilém mu podal ruku a oba vyšli do jarní ulice. Pustil se dědečka až ve chvíli, kdy vcházeli do fary. Posadili ho na černou tonetku v malém sešeřelém kumbálku, dědeček prošel dveřmi do třpytivého sálu, dveře dovřel a v tu chvíli vkročila do přístěnku vysoká, tenká a vousatá dáma v černém haveloku. Kabát teatrálně shodila s ramen, visel jí přehozený na lokti, a kostnatým prstem ukázala na Viléma:

„Umíš?“

„Umím, paní...“

„Tak ho připravte...“ křikla do malých pootevřených dvířek, „svléknout, obléct a nalíčit!“

Dvířky vešli dva bělostní andělé, neslyšně přešli před Viléma, ruce složené na prsou, bosí, oblečení ve svítivých hábitech. Za zády jim čouhala zlatavá křídla.

Vilém se svlékl, andělé-kostyměři mu omotali kolem boků potrháný kus lajntuchu, který byl na několika místech pokapaný plakátovací rudou barvou. Za Vilémovými zády přitom další anděl-rekvizitář nainstaloval dvě prkna sbitá do kříže a s ceduličkou na kratší svislé části kříže, na které bylo křídou napsáno INRI.

Vousatá dáma chladně kriticky prohlédla Vilémův kostým, přešla za

něj, zkontrolovala stejně bedlivě pevnost kříže i ceduličky, pak se vrátila před Viléma a kostnatým ukazovákem bodla do jeho nahých prsou. Vilém to nečekal, ztratil na chvíli rovnováhu a zastavil se až o kříž, opřený o zeď.

„Přivažte ho!“, podala černá vousatá dáma andělům prádelní šňůru, „a pak hřeby, opatrně!“

Dva růžoví andělci přivazovali Vilémovy ruce špagátem k horizontálním ramenům kříže. Pak mu tuhnoucím kliehem nalepili na dlaně obrovské kaširované hřeby a ještě je pojistili pleťovou náplastí, kterou omotali o Vilémovy prsty. Stejně tak na nárttech. Pak mu na levou stranu prsou přilepili malý váček s purpurovou anilinkou.

„Zvednout,“ řekla vousatá dáma, „a postavte *to* na jeviště!“

Andělé vzali kříž a opřeli ho doprostřed pódia na značku, kterou byl malý, bílý, křídový křížek. Vilémovy bosé nohy s hřeby na nárttech stály na stupínku dvacet centimetrů nad zemí. Z kříže shlížel na staženou oponu a na dvě mladičké dívky, které, stejně jako Vilém, čekaly na svoje účinkování. Klečely pod křížem, v bělostném hávu Magdalena, v černi Marie, matka přibitého. Po jevišti přebíhali bosí andělé, v rozích stáli dva římští ozbrojenci s kopími, každý v kapse připravené kostky, které budou vrhat o pokaňkaný kousek Vilémova lajntuchu.

Vousatá dáma se postavila doprostřed pódia, obhlédla scénu, dala povel oponáři, aby zvedl oponu, a odběhla kroky kachny z jeviště. Pak se ale krocaním skokem vrátila a zasyčela:

„Kde má trnovou korunu?“

Jeden z andělů se ťukl do čela, odcupital za pódium a za chvíli se vrátil s umělým vavřínovým věncem. Jiný anděl mu přistavil štokrle, a tak nasadili Vilémovi korunu.

„Opona!“ prskla dáma a odskočila jako mlok.

Vilém se z kříže podíval směrem k oponáři, ten zakroutil hlavou, pro sebe máchnul rukou, z kapsy vytáhl butelku a napil se. Pak přivřel oko, rukama chytil provaz a začal rozevírat oponu.

A Vilém, přivázaný k prknům, se díval na náhle ztichlé obecnstvo, na muže, kterým se v půli zastavila ruka se skleničkou vína, na dámy se zrcátkem v dlaní, které, vyrušeny ze zkoumání své tváře, se chtě nechtě musely zadívat na ozářenou scénu. Vilém viděl dlouhé stoly plné cukroví, karaf s vínem, hromady talířků a řady nejrůznějších skleniček. Nad velkým vchodem naproti Vilémovi visel obrovský pseudobarokní kříž s přibitým Ježíšem.

Na stoličku při kraji hlediště si přisedla vousatá dáma, z talířku vzala makový koláček, kousla a pak zbytkem mávla k jevišti.

Magdalena s Marií začaly pod Vilémem, podle režijních pokynů faráře, lomit rukama. Římští vojáci se přišourali pod kříž, z kapes vysoukali kostky a metali jimi mezi Magdalenou a Marií. Přitom se jednotlivé reflektory ozařující jeviště vypínaly, jak se nad Golgotou mračilo, až nakonec zůstal jenně ozářený středový výjev. Jeden z Římanů se zvedl od kostek a s teatrálním gestem vykřikl: „Jsi-li syn Boží, tak sestup z kříže!“ Rozchechtal se a koncem bidla, na kterém měl nití připevněný miniaturní špendlík, propíchl váček na Vilémových prsou. Váček prskl, potřísnil dole Magdalenou s Marií, a v tu chvíli Vilém vykřikl: „Otče, otče, proč jsi mě opustil!“ Oba Římané si utírali tváře od anilinu. Vilém sklonil hlavu na rameno a oči obrátil nahoru, jak mu předpisoval farářův scénář.

Tady končila první scéna a opona měla dramaticky zahalit jeviště. Jenže opona zůstávala rozevřená. Vilém po chvilce opatrně pootočil hlavu, podíval se do oponářova kouta a viděl jednoho z andělů-rekvizitářů, jak s oponářem, skloněným nad maličkým stolečkem, hrají karty. Marie, která měla přesně nacvičený konec obrazu, už odběhla, ale okamžitě se vrátila, tůkla do Magdaleny a obě znovu začaly lomit rukama.

Dlouhé ticho na jevišti nakonec oponáře vyrušilo od karet, položil čertovy obrázky na stoleček, zatáhl, jako starý námořník, za lanoví a opona zakryla scénu.

Na jeviště vběhla vousatá dáma, v ruce tvarohový koláček. Dlaní, kterou několikrát sevřela hrozivě v pěst, ukázala na visícího Viléma a andělům prikázala:

„Odneste to pryč!“

Zároveň římsí vojáci přisouvali na pódium kus kaširované skály s výklenkem – Boží hrob.

Viléma zatím v kumbálku andělé zbavovali hřebů, špagátů, váčku, koruny a lajntuchu. Než ho oblékli do modravého tylového kimona, podala jim vousatá dáma cosi jako kšíry, řemeny, jaké mívají malé děti v kočárcích.

„Nasadte mu to, ale rychle!“

Andělé připevnili Vilémovi kšíry, přes ně převlékli sněhomodré kimono, na horolezeckou šponu, která čouhala za Vilémovým krkem, připevnili lano, které vedlo nahoru, do temna nad jevištěm, a tam mizelo. Vousatá dáma vyzkoušela pevnost spojení špony s provazem, pak se

obrátila k oponáři, zahrozila kostnatým ukazovákem a andělům pokynula:

„Šoupněte *to* tam!“

Andělé chytili Viléma a odvedli ho do Božího hrobu.

„Opona nahoru!“ sykla vousatá dáma.

Oponář, kterému myšlenky poskakovaly po čertových obrázcích, rozevřel oponu.

Ale dole v hledišti už nenastalo takové vytržení jako při prvním obraze. Páni donesli své skleničky ke rtům, dámy zkoumaly své obličejy v zrcátkách a vylepšovaly zákoutí svých tváří polštářky s pudrem. Vousatá dáma se zakousla do koláčku s povidly, malíček jí trčel do prostoru jako železniční návěstí.

Při ústí skalního výklenku lomily Magdalena s Marií rukama, v zákulisí oponář třepal plechovým plátem a tvořil hrom. Na kaširovaném kameni u vchodu do hrobu seděl jeden z andělů v bílém a na prsou měl blesk vystřižený z pozlaceného papundecku. A pak vynesli anděle Viléma z hrobu, ne však ležícího, ale spíše plujícího. Vilém měl mít, podle pokynů režie, rozevřené oči a neznatelně kynout rukou. Problém s pochopením, jak má vypadat *neznatelné kynutí*, byl při zkouškách důvodem k silným traumatům režiséra.

Anděl na kameni zamával bleskem a řekl klečícím ženám, které Vilémovo vyplutí ze skály jakoby neviděly: „A vy se nebojte. Vím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován. Byl vzkříšen, jak řekl. Pojďte se podívat na místo, kde ležel!“ A Magdalena s Marií přestaly lomit rukama a zašly do skály.

Neznatelně kynoucí Vilém byl postaven doprostřed jeviště na křídou nakreslenou hvězdu. Na jeviště vešlo jedenáct malých apoštolů, uprostřed stál nejmenší Tomáš s velkým T na šedivé haleně. „Mistr zemřel přibit na kříž, ach!“ kýval tragicky tělem.

Za zákulisí se ozval sbor dívčích sopránů: „Nevěř přeludům, nevěřící Tomáši!“

Vilém pokynul: „Zdravím vás! Vidiš co vidiš, nevěřící Tomáši. Jsem s vámi po všechny dny až do skonání věků. Odcházím k otci...“

Tomáš krátce zalomil rukama.

Vousatá dáma, která se mezitím přemístila do koutku oponáře a ve dvou prstech držela koláček s oříškovou náplní, bodla oponáře trčícím malíčkem. Ten vzdychl, uchopil lano a zatáhl. Vilém se posunul o půl metru nad prkna znamenající svět, oponář zatáhl znovu a Vilém se

vznesl o dalšího půl metru. Tak vyjížděl, při tom *neznatelně* kynul, až zmizel za drapériemi nad jevištěm. Dole andělé, římsští vojáci, apoštolové i Magdalena s Marií pozvedali v dramatických gestech ruce k nebi, k černé drapérii, k Vilémovi na kšírech.

Vilém zůstal viset v absolutní tmě a v té zaslechl potlesk. Byl dostatečně dlouhý, aby si uvědomil, jak zní, a blahodárně krátký, aby na něj včas zapomněl. Vilém visel v absolutní tmě, když mu do ucha zasyčel hlas vousaté dámy:

„Výborně, bravó, všechno klaplo, ježíšikriste, to je úspěch!“

A v té absolutní tmě dostal Vilém první polibek od jiné ženy než od maminky.

„Dolů!“

Oponář vysmekl námořnický uzel, který držel Viléma nahoře, a začal ho spouštět dolů. Vilém na chvíli průzorem uviděl dlouhé stoly s karafami a dorty s růžovými pěnama, pak už jen oponu a na jevišti herce s talířky zákusků.

Na prknech ho čekal farář v nablýskaných botách a sám mu sundal šráky z ramen.

„Krásně jsi vstoupil na nebesa...“ řekl, „važ si toho, že jsi hrál tak pravdivě Pána...“

Za farářem stál dědeček, v jedné ruce kořaličku, v druhé víno.

„No...“ řekl farář a odešel.

„Krásné synku,“ napil se dědeček vína, „krásně jsi to zahrál,“ a vypil kořaličku.

Andělé-kostyměři stahovali z Viléma sněhomodrý kostým a anděl-rekvizitář se ho zeptal:

„Kde jsi nechal trnovou korunu?!“

Vilém pokrčil rameny, oblékl se a šel s dědečkem do sálu. Uprostřed seděl farář, zvedal skleničku s vínem a poslouchal, co mu šeptá vousatá dáma. Pak pokýval hlavou a vykřikl: „Áha, áno!!!“ Zatleskal, vzal dvě skleničky, cinkl jimi o sebe a sál zmlkl.

„Milí bratři, dnes tu jedno Boží stvoření úžasně předvedlo našeho Pána, jak napřed zmučen a pak bolestí donucen pochybovat o přijaté metafyzice paternity vzletá k otci do nebes. Tím božím tvorem je tento chlapec...“ Farář pohlídal Viléma po hlavě. „Synodní rada se rozhodla darovat mu míč. Protože víme, že i hrou je možné dojít k víře...!“ A farář podal Vilémovi barevný gumový míč.

Za farářem stál dědeček s kořaličkou a po pravici vousatá dáma s ko-

láčkem s jablečnou náplní. Vilém obešel faráře po straně k dědečkovi, ale ten se otočil ke stolům, zvedl ruku se skleničkou a vykřikl: „O Piavě, tu o Piavě!“

A odkudsi z rohu zazněla harmonika, dědeček roztáhl ruce, obejmul celý svět a začal zpívat o tom, jak to bylo na italské frontě...

Vilém s míčem v náruči postál chvílku uprostřed sálu, pak míč vsunul pod paži a zadním vchodem vyšel z fary. Oknem ještě chvíli pozoroval dědečka, jak nad harmonikářem operně roztahuje ruce a zpívá o vstávajících sokolicích.

Vyšel směrem k velkému parkovému náměstí. Uprostřed se tyčila bronzová socha ruského samopalníka, kterého odspodu asexuálně ale vášnivě líbá česká dělnice v šátku. Naproti soše byl pět metrů hluboký rozlehlý betonový bazén bez vody, nádrž pro hasiče. Na dně nehybně stála dvě nerozeznatelná dvojčata – Zlatko a Svatko – stejného stáří jako Vilém. Podvečerní slunce už nedosáhlo na dno, beton byl modravý a zlověstně chladný, obličejové obou dvojčat byly dozlatova ozářené a na hlavách jim hořely nazrzlé vlasy. Vilém došel k okraji nádrže, opřel se o bílorudý klandr a obě nehybné postavičky pozoroval. Měl pocit, jako by se na chvíli zastavil film.

Zlatko natáhl k Svatkovi dlaň, zvedl ji, ta se dostala do zorného pole padajícího slunce a Vilém viděl, že v dlani se silně zablýsklo, oslnivě a zářivě. Svatko ukázal prstem na Viléma, Zlatko dlaň rychle zavřel a lesk zmizel. Obě dvojčata zírala z bazénu, tváře otočené k Vilémovi, a čekala. Vilém přelezl klandr, sklouzl po příkré betonové stěně na dno a postavil se mezi dvojčata. Slunce mezitím definitivně opustilo bazén a ozářovalo už jenom mraky na nebi. Svatko oběma rukama vykroužil kruh, jako by znázorňoval zeměkouli, ukázal na míč pod Vilémovou paží a nohou naznačil placírku. Zlatko schoval obsah dlaně do kapsy a kývl, že souhlasí. Vilém vhodil míč na beton a ťukl ho jednomu z dvojčat. Princip hry spočíval v tom, že dvojčata si budou mezi sebou pinkat míč tak dlouho, dokud se ho Vilém nedotkne a neustojí na své noze. Pak bude hrát stejnou hru s jedním z dvojčat proti tomu, kterému míč sebral. Důležitým hráčem byly stěny bazénu, o které bylo možné buzarem obhazovat. Dlouho běhal Vilém betonovým dnem nádrže, mračna zmodrala a zešedla, až nakonec přece jenom míč Svatkovi zachytil a měl pokračovat se Zlatkem. Nakopl míč přes betonovou stěnu, ale Zlatko

proti všem pravidlům chytil míč do ruky, z kapsy vytáhl blyštivý modravě chladný nůž, vztekle do míče bodl a trhl do strany. Míč s funěním splaskl, Svatko se otočil a téměř omluvně se usmál. Zlatko nechal padnout neforemný planetoid na betonové dno, zasyčel „Mergle...“ a kopl do něj. Obě dvojčata bleskurychle vyšplhala z bazénu, přelezla klandr a zmizela kdesi za hrany bazénu, jako chvíli předtím slunce za obzorem. Uprostřed nádrže, kousek od černé díry odtoku, se pomaloučku dokýval splasklý míč.

Vilém k němu došel, sebral ho, vyšel po schůdcích z bazénu a vydal se k domovu.

Na maloměstskou krajinu padalo temné šero, Vilém se zastavil před vysokým činžákem, přiskočil ke dveřím a přitlačil dlaň na všech dvacet domovních zvonků. Přeběhl ulici, postavil se do stínu protějšího vchodu a čekal. Za chvíli začali z oken vykukovat nájemníci, pokřikovat dolů a několik sousedů sešlo v trepkách a teplácích až dolů a na ulici lomili rukama a vykřikovali cosi proti nebesům.

Zmatený Vilém odcházel stínem jako zločinec. Když došel k oknům domova, opřel se o zeď a poslouchal tatínkovu trubku, jak do začínající noci kvílí teskné a zakázané blues.

Příhody toho velikonočního dne vytvořily v jeho vědomí první *den-mýtus*, který si v noci, na sektorovém lůžku, pod peřinou z husích pírek promítal vnitřním zrakem dlouho a v různých variantách až do dne, kdy byl vytěsněn mýtem novým.

3. /Tajemství Krvavé zdi/

Bylo to den po Vilémových šestých narozeninách. Byl obdarován po-starším šarlatovým kolem, na které tatínek přišrouboval zahnutá závodnická řídítka. Vilém obalil berany růžovou izolepou a v prvním parném dni toho léta se rozjel na stadion postavený před světovou válkou v sokolském slohu a v novém čase nazvaný Fyskulturní areál Jiřího Wolkera (FAJW).

Bránou borců dojel k domku staříckého hlídače. Ten byl proslavený obrovským zadkem, v kterém měl sedm bročeků, sedm zakletých střel, sedm bolestných vzpomínek na čas před válkou. Tehdy chránil svým zadkem sokolský stadion před tlupou německých sousedů, kteří s nevinnými vzduchovkami přišli popsat vápnem dno velkého koupaliště jménem HITLER. Když uviděl horlivou přesilu, obrátil se a pelášil za

keříky, jenomže rozjaření sousedé mu z flint nasázeli do zadku sedm kuliček.

Teď Š. zařval: „Halt!“ Vilém šlápl na brzdu, až od pneumatiky vylétl obláček kouře.

„Kampak chlapečku!“

„Na malé koupaliště, pane Š...“, řekl Vilém s kolem mezi nohama.

„A kolik je ti let?“

„Šest, pane správče...“

„Tak jed!“

Vilém naskočil na pedály a vši silou se rozjel. Za obrovskou lípou se otočil a viděl, že obrovský měkký zadek se sedmi broky mizí za keříky. Zabrzdil, kolo opřel o kmen a objal temnou vrásčitou trubku trčící z trávy. Pootočil kohoutkem a do přímého slunce vytryskly stříbřité pramínky chladné, křišťálové a sladké vody. Propojil prsty, aby vytvořily po hřbetech strouhu, na malíčky nechal prýštit vodu a u ukazováčku v pražícím slunci hltavě pil čirou vodu ze svaté trubky dětství. Cítil u toho trubkového pramene zvláštní pocit bezpečí a prýštivá voda, stékající v slunci po hřbetech spojených prstů do žíznivého hrdla, tvořila pocit plnosti.

Když dopil, vsedl na kolo a kolem obrovské tribuny z betonu ve tvaru klokaního vaku, kterou kdysi slavně otvíral prezident Masaryk a teď byla plná rezavých konzerv a plevelných drnů, projel k plaveckému areálu.

Uprostřed hlaholu parného léta, halasu dětských hlasů, jekotu radostných chvil a juchání vodního plácání svlékl tričko a vlezl do temnězeleného teplého brouzdaliště, plného pulců a hověnek. Odrasil se od betonové stěny a doplul k protějšimu břehu. Když si protřel oči, uviděl usmívajícího se Svatka, opřeného o krajnici bazénu. Rychle se nadechl, pod vodou kličkoval mezi plácajícími se těly, a když mu došel dech a vynořil se, hleděl do očí Zlatka.

„Byl ses už podívat za Krvavou zed?“ Zlatko se jenom krátce seshora podíval na Viléma.

„Podívat se za Krvavou zed?“ Vilém to řekl do okolního jekotu tiše a ještě se rozhlédl. „To přece nejde...“

Mezitím doplul k Vilémovi věčně se usmávající Svatko.

„Máš strach?“ Zlatko se ponořil a dvojčatům vyčuhovaly z vody jen půlky nazrých hlav.

„Co je za zdí?“ zeptal se Vilém.

„Přece drak..., bije do hlav, škrtí, pálí a má rád krev!“

Vilém dobře věděl, co je za Krvavou zdí. Byl to jeden z temných dětských mýtů FAJW. S hrůznou posvátností se věřilo, že za zdí sídlí nelibostné zlo, krokodýlovitá saň, která uštkne smrtícím jedem a pak roztrhá každého, kdo se opováží na ni pohlédnout. Zeď stála v nejzapadlejším koutě FAJW, na konci neudržované pláně, skrytá křovinami a stíněná planými třešněmi. Zlatko teď pozoroval Viléma očima těsně u vody, chodidla mu plavala na hladině a palce se pohybovaly.

Vilém se nadechl, ponořil a proplul opět na slunnou stranu bazénu. Když se vynořil a opřel o vyhřátý beton, viděl dvojčata, jak přes stovky plácajících se dětských těl mávají. „Podmééé!!!“ ukazoval Zlatko k vysokému plotu.

Vilém pomalu vylezl z vody a obcházel bazén ke kolu s tričkem.

Dvojčata plazivě, jak čolci, přelezla kachlíkový okraj koupaliště a pak všichni tři došli k plotu, prolezli dírou a vysokou trávou, bodlácím a sežehlým divokým ovsíkem kráčeli přes pláň ke Krvavé zdi. Po chvíli začala dvojčata poskakovat kolem Viléma jako rozjívění kašpárce, od nahých chodidel jim polekaně odskakovaly kobylky, Zlatko udělal několikrát pukrle a nohama kroužil spirálu.

Pak se proplazili hustými křovinami a před nimi se objevila zeď z cihel. Kdysi byla omítnutá, sloužila původně tenistům k tréninku, omítka byla obitá a zejména po krajích měly cihly barvu krve, stejně jako ubohé zbytky antuky před zdí, které prosvítaly mezi divokými ostrovy trávy.

Vilém se opřel o tmavorudé cihly při okraji a Zlatko udělal to samé na protilehlé straně. Mezi nimi poskakoval Svatko s neutrálně vyčkávajícím úsměvem. Vilém se podíval na svoje nohy a měl je zarudlé od antuky, stejně jako ruce od cihel. Začínalo ho tlačit v podbřišku a cítil, že má vyschlo v puse. Ach, kde je má bezpečná trubka se zurčící křišťálovou vodou... A v tom zaslechl za zdí šramot a jakési podivné vzdychnutí.

„Má strach,“ dělal teď pukrleta Svatko.

Zlatko položil prst přes rty a druhou rukou ukazoval Vilémovi, ať se konečně podívá za zeď.

Vilém sebral veškerou chlapeckou odvalu, poodhrnul křoviny a krátce a napůl nakoukl za zeď. Vyprahlostí zčernalý vysoký prkenný plot vytvářel za zdí metrový prostor vyplněný nevzhlednými útočnými travinami. A pak Vilém prolezl křovím, ocitl se za zdí a díval se do vytřeš-

těných, zarudlých, podlitých a jakoby zakalených očí klečící nahé ženy, rukama opřené o zem, na kterou divoce dorážel chlupatý opičí muž stojící za jejím zadečkem. Žena vyrážela krátké chrčivé vzdechy a Vilém měl pocit, že musí strašně trpět.

Z druhé strany vykukovala Zlatkova hlava, oči měla vykulené, ale celá tvář se postupně zkrivila do grimasy tragikomické divadelní masky.

Vilém se znovu podíval na sousoší za zdí. Ženě teď nebylo vidět do obličeje, hlavu měla mezi rameny a černé vlasy jí padaly do sežehnuté trávy. Vzdechy se změnilly v hýkání, ruce se jí podlomily, tělo dopadlo na zem a začalo se cukat. Vrchící opičák ležel na něm a prsty jí drápal mezi černými vlasy.

Vilém plný děsu prolétl křovinami, bodláčím a divokým ovsíkem přeběhl pláň, prolezl dírou v plotě a vnořil se do bezpečí teplé polévky brouzdaliště, mezi pulce, hovínka a nevinná dětská těla.

4. /Ostružinka/

Ten letní čas byl posledním bezezbytku bezstarostným úsekem Vilěmova dětství. Matka jednoho deštivého dne usoudila, že je načase pomalu začít navykat Vilěma škole a rozhodla se naučit ho číst a psát. A tak to léto při dopoledním žehlení a vaření spolu přelouskali prastarý slabikář, takže když Vilěma vedla poprvé do školy a procházeli kolem zámku uprostřed malého města, ukázala na velký nápis na průčelí a Vilém přelouskal:

ČLOVĚK TADY BUDE
DO SKONÁNÍ SVĚTA,
TENTO STARÝ ZÁMEK
DĚLE O DVĚ LÉTA...

První den v tehdy ještě chlapecké škole bude navždy vonět novou kůží tmavohnědé brašny a okrového penálu a s touto vůní se brzo zasnoubí vůně inkoustu, který do skleněných popelníčků, zasazených v školních lavicích, doplňoval školník z železničářské olejničky.

Staříčká drobná učitelka Matoušková s nosíkem jak cípek hedvábného šátku, v temněmodrých šatech s vzorkem malých bílých chudobek a bělostným krajkovým límečkem, z kterého jako jemné vousky povlávaly bílé nitky, rozdala po jménech slabikář, jehož část byla totožná s prastarým slabikářem, který už Vilém znal, a část byla nová, s perokresbami Lenina, Stalina, Gottwalda a říkankami o Sovětském svazu.

Domů to dopoledne šel Vilém už sám. Kousek za zámekem, ve výklenku mezi okny v prvním patře výstavního činžáku, si Vilém všiml malé barevné postavičky s korouhvičkou, v jedné ruce tiskla barelovou konvici, druhou miniaturní ručkou kynula ulici. Ve tváři pichlavé tečky očí, které shlížely dolů. Před soškou vázička s několika chrpami a bledulkami. Vilém s palci vsunutými za popruhy vonící brašny se s hlavou zakloněnou díval postavičce do očí. Už už chtěl pokračovat v cestě, když se ve vedlejší okně zavlínila záclona, okno se otevřelo, přes parapet se vyklonila dívka, z výklenku sebrala vázičku a zmizela s ní v šeru. Za chvíli se vrátila a když se opět vyklonila, uviděla Viléma. Vázičku s novými květinami postavila před figurku a pak se s hraným nezájmem o školáčka dole na zemi a s jemně přimhouřenýma očima rozhlédla po nebi. Na sobě měla tmavomodré šaty s vzorem kopretinek a bílý krajkový límeček – jako staříčká učitelka ze školy. Z okna padaly neuvěřitelně dlouhé černé vlasy a pod bílým, tenkým a rovným nosíkem nad koutky rtů spíš tušil než viděl chmýříčko.

Celá dívčí bytost připomínala Vilémovi ostružinku.

„Co to je za loutku?“ ukázal Vilém na výklenek.

Ostružinka se na školáka dole na chodníku podívala až po dlouhé chvíli. Pak otočila hlavu k figurce ve výklenku, jemně majetnický popopravila postavení vázičky a řekla:

„To je náš svatý Floriánek!“ Přivřela oči a opět se podívala nahoru nad zámek.

„Z čeho je, z kamene?“

„Já nevím, z čeho Floriánek je...“, řekla Ostružinka a kroutila hlavou, černé vlasy hladily omítku pod parapetem.

„A on patří tobě?“

„Patří k domu a my se o něho staráme. Proč to všechno potřebuješ vědět?“

Ostružinka zatáhla oba přepadající ohony vlasů za hlavu a zvedla se, jako by chtěla okno zavřít.

„Jak se jmenuješ?“ stačil ještě vykřiknout, ale Ostružinka okno dovrhla, záclona jak vlnka-oponka spadla a Vilém spíš věřil, než viděl, že z šera pokoje se na něho dívají dvě čarovně černé oči. Z výklenku mu žehnal svatý Floriánek, a tak si nadhodil brašnu a vykročil domů. Tu noc kupodivu neusínal s tím, co musel dlouze a podrobně popisovat matce, zatímco tatínek hrál na trubku dixielandové vyhrávky, totiž zážitky ze školy, ale s obrazem dívky v okně, která se stará o svatého Flo-

riánka ve výklenku. Vilém nevěděl, cože to do něj, jak vývrtka do špuntu, vnikalo.

U činžáku s výklenkem se stavoval každý den, ale většinou bez úspěchu. Barevný Floriánek mu kynul a kytky ve vázičce se měnily podle ročních období. Když přišla zima, trčely před figurínou zmrzlé pahýlky a kolem Vánoc vázička zmizela docela. Jednou našel Floriánka zavátého sněhem, z výklenkové závěje čouhala jen hlava s tečkami očí, žehnající dlaň a výtoková trubička konvičky. Celou tu dobu vedl Vilém veškerý milostný hovor se zakloněnou hlavou a Ostružinka si pořád víc všímala mračen nad zámkem než věčného tazatele. Občas vystrčila bílou ruku, aby nachytala do dlaně snůh, a pak vločky sypala na Viléma, který je lapal do rozevřených rtů. A na jaře se opět zavlnila záclona, Ostružinka se vyklonila a před Floriánka postavila vázičku s konvalinkami.

Vilém se několikrát pokusil odchytit Ostružinku nekonečným čekáním na rohu ulice, jednou se to podařilo, ale jeho dlouhovlasá kráska s brašnou na zádech šla s maminkou, které se držela pevně za ruku. Když míjeli roh s bloumajícím a číhajícím Vilémem, zadívala se Ostružinka na Viléma z bezprostřední blízkosti, ale maminka jí trhla jako kozou a milovaná bytost cupitala v bílých punčocháčích pryč, Vilém dva metry za nimi. Když vcházeli do domu a maminka odmykala dveře, otočila se Ostružinka ještě jednou a poprvé a naposled se usmála. Vilémovo srdce bylo nasyceno...

Jednoho dne v pozdním jaru, v čase, kdy před Floriánkem byly ve váze zahradní fialky, ohlásil kuckavý školní rozhlas, že k městečku se blíží nevidaná vichřice, orkán, žáci z rozhodnutí ředitele školy dostávají volno a okamžitě se mají odebrat nejkratší cestou domů.

Oba obrovské javory stojící před školou kvičely vichrem a Vilém se vydal za zámek k oknu vedle výklenku. Došel tam právě ve chvíli, kdy Ostružinka, kterou zezadu za vlasy držela maminka, brala z výklenku vázičku.

„Přijdu zítra!“ zařval Vilém proti vichřici a ještě než se okno zabouchlo zahlédl, jak Ostružinka kroutí hlavou a mizí v šeru pokoje, pak něčí ruce vsoukaly do okna srolovanou deku, záclona se zataáhla, roleta spadla a okno definitivně osleplo.

V tu chvíli se nebe protrhlo a na ulici začala padat voda. Vilém se podíval na Floriánka, kterému vítr kvílivě profukoval záda. Figurka se viditelně kolébala. A jak měl Vilém brašnu na zádech, počala fungovat jako lodní plachta a mokrá vichřice, která nabírala každou minutou sílu,

se do voňavé kožené plachty opřela a unášela zamilovaného nápadníka přes trávník na silnici a přes silnici k zámku. Vilém mával rukama jak zmatený strážník na křižovatce a pokoušel se zachytit o lípy podél cesty. Poryv vichřice ho srazil na kočičí hlavy, Vilém se zvedl a snažil se udržet vratkou rovnováhu na všech čtyřech. Vtom uslyšel silnou a neskladnou ránu, jako by nahá lebka křápla o dlažbu. Otočil se po zvuku a viděl Floriánka, jak ho unáší proud vody, bez konvičky, místo ní trčel z těla drát, měl několik zlomených žeber a z nich se drolila obarvená sádra. Proud donesl Floriánka ke kanálu, kde se zarazil, z vody trčela žehna-jící ruka, Vilém figurku popadl a závětrými činžáků se pomalu prodral deštěm a vichřicí k domovu. Tam ve dveřích stála maminka, Vilém vlétl i s Floriánkem dovnitř, matka zabouchla a zamkla, zatímco tatínek hrál na trubku zvlášť teskné blues šedého nebe.

Městským rozhlasem i stanicí Praha bylo vyhlášeno omezení vycházení z příbytků na 24 hodin. Vilém položil Floriánka pod postel a na dotazy vypověděl vše o škole, kuckavém rozhlase, vichřici i Floriánkovi. Matka řekla:

„Zítřa, až se to utiší, půjdeš Floriána vrátit!“

Vilém se zaradoval, konečně měl důvod proniknout do šerých útrob, ve kterých mizela jeho milá.

Když byl příští den v podvečer zákaz vycházení odvolán a Vilém se s raněným Floriánkem obouval, zazvonil několikrát trhaně zvonek. Dědeček došel šoupavě otevřít a do chodby se vklonil vyjící muž se zkrvavenou tváří, kterému z oka visely rudobílé cáry a na nich se houpala bulva. Dědeček se otočil a křikl na Viléma:

„Řekni mamince, ať zavolá sanitku!“

Vilém s Floriánem v náručí vběhl do kuchyně a vyřídil dědečkův vzkaz.

„Proč!?“ zastavila se kvedlačka v guláši.

„Někomu z oka visí oko!“

Zatímco matka vytáčela číslo záchranky, Vilém vrátil dobitou loutku pod postel a šel na chodbu. Dědeček držel pod tváří úpějíciho chlapíka dezertní talířek, na malůvku macešek kapala krev a vyhrězlé oko, které leželo na něm, se cukalo jako srdce ptáka pěvce.

Maminka šla do chodby oznámit, že sanitka je na cestě a při tom otevřela dveře pokoje a houkla na tatínka:

„Nech toho troubení, něco se stalo!“

Tatínek utnul tón, vydechl a pak mávl rukou: „Ále...“ a dál zkoušel složitý riff v es moll.

Na chodbě stála nad cukajícím se okem babička, lomila rukama, pak se sklonila a pozorně si prohlédla zkrvavenou tvář.

„Vždyť je to starý Lošťák!“

Krvavá hlava se chtěla zvednout, oko na talířku poskočilo, Lošťák zařval a oko padlo zpět na macešky. Babička se sklonila až k rozšklebeným rtům, z kterých trčel obrovský žlutý špičák sirotek, a s dramatickým výrazem naslouchala, co Lošťák chrčivě mumlá. Pak se narovнала a oznamovala:

„Počasím navztekany Dolfi mu vykopl kopytem oko!“

Dveře na ulici byly pořád otevřené, Vilém viděl, jak se do temného průzoru na moment vsunula obrovská koňská hlava, pak ustoupila a do dveří vešel Lošťákův starší bratr držící za ohlávku koně v pozadí.

„Co se sakra stalo?“ zeptal se dědeček s maceškovým talířkem v dlaních.

„Valaši se po vichřicích plašili a ten blbec, jak je v nenávisti k Dolfimu, tak ho v poledne seřezal bičem. Kůň si to pamatoval a když mu přišel podestlat, tak Dolfi bez varování nakopl bratra zadníma direkt do ksichtu...“

„A proč jste ho neuložil u vás a nepřišel k telefonu vy?“ kroutil hlavou dědeček.

„Já byl tady s Kobou v hospodě. Přiběhla bratrova stará a hulákala od výčepu, že bratrovi visí z hlavy oko, a pak se složila. Jeli jsme rovnou sem.“

„Tak kdepak máme pacienta?“ odstrčil bratra s koněm vysoký lékař v bílém plášti a s kufírkem. „Ukažte...“, sklonil se k dezertnímu talířku.

Dědeček mu při tom opakoval, co se stalo, lékař pokyvoval hlavou, pak se s únavným povzdechem narovnal a podíval se na malého lesknoucího se lapiducha, který nakukoval za ním.

„To ufikněte, doktore...“, uchechl se asistentík.

„Myslíte?“

„No jistě, to visí jak narozený fakan na pupeční šňůře. Ufikněte to!“

„Vidíte tím okem?“ ohmatával lékař pacientovu lebku.

Lošťák cosi nesrozumitelně zachrčel.

„Nic,“ zakroutil lékař hlavou, „naložte ho tak, jak je...!“

A tak zatímco Dolfkem nakopnutý soused odcházel s dědečkovou asistencí do sanitky, z venku slyšel Vilém mizející dusot Kobových kopyt a z pokoje teskné tatínkovo blues v es moll.

Maminku našel nad gulášem.

„Já teď zajdu vrátit Floriána.“

„Už je tma, zanešeš ho tam zítra po škole,“ rozhodla, „budeme večerjet,“ a naložila Vilémovi do náruče talíře.

Při večeři se tatínek dozvěděl, co se dělo na chodbě a co se stalo Lošťákovi.

„Ne, že bych mu to přál,“ napil se tatínek piva, „ale tak to jednou muselo skončit. Pojmenuje koně po Hitlerovi a Stalinovi, denně je mlátí...“

„No tak...,“ ukázala maminka vidličkou na Viléma.

„Ále...,“ mávl tatínek nožem.

Příští den se Vilém u činžáku za zámek nezastavil, ze školy běžel rovnou domů, popadl Floriánka a utíkal zpět. Vešel do vrat, po dřevěných schodech vyběhl do prvního patra a zazvonil. Dychtivě se těšil, že mu otevře Ostružinka, on jí slavnostně Floriána podá, bude pozván dál a u prostřeného stolu dostane kakao a zákusek se šlehačkou. A pak vylicí, jak v bouři a vichru zachránil Floriánka z divoké vody, když už už padal do kanálu, a jak ho vlastním tělem kryl před deštěm. A Ostružinka zapomene na zákusek a její rodiče řeknou, že už nevěřili, že Floriána někdy uvidí a že ho nechají opravit a Vilém že může kdykoli k nim zajít, rádi ho uvidí, že Ostružinko?

Nikdo neotvíral, Vilém zazvonil ještě jednou, seshora sestupovala po schodech kulhající stařena, zastavila se před Vilémem, podívala se na něj zesponu, ukázala holí na dveře a skřehotavě řekla: „Ti už tady nebydlí, včera se stěhovali...“ A pokračovala po schodech dolů, ťukot hole mizel jako klapot Kobových kopyt.

Ještě jednou Vilém zazvonil a pak pomalu, s neznámým pocitem slastně raněného srdce, cukajícího se jak Lošťákovo oko, a se zmučeným Floriánkem pod paží scházel po spirálových schodech dolů, neviděl, neslyšel a sladce nechápal...

5. /Stříbrná pudřenka & signály z vesmíru/

Dva roky poté došlo k bouřlivému stěhování. Úřady na konci padesátých let rozvířily duše desetiletých žáků spojením dívčích a chlapeckých škol, staříčká učitelka s krajkovým límečkem a vizí věčně aktuálního odkazu Mikoláše Alše a Boženy Němcové, vizí bezbranně jemnou jako její perleťový nosík, se poslední červnový den roku 1957 dojemně roz-

loučila s Vilémovou třídou a navždy odešla do sešeřelé, intarzované paměti.

V prvních dnech nového školního roku, v čerstvě vybílené, vonící budově, ohlásil vnitřní radiový okruh, že soudruh učitel Travěnc uspořádal v pionýrské klubovně výstavu o utrpení vězňů v koncentračních táborech za druhé světové války. Kolem oken velké místnosti s výhledem na pomník Bedřicha Smetany stály dlouhé stoly a pod skly ležely zrnité černobílé fotografie seřadišť s nákladními vlaky v pozadí a vysokými německými vojáky se samopaly, fotografie nic nechápajících dětí, které si vykasávají rukávy, aby kameramanovi nastavily vytetovaná čísla hrůzy, fotografie homolí brýlí a vlasů, fotografie obrovské jámy, plné neskladných a vyzábých nahých těl, na které je zaměřena hlaveň kulometu, smutného hnízda absolutního zla. V rohu nevinné pionýrské klubovny ležela veliká fotografie Reinharda Heydricha, prohlížejícího si korunovační klenoty českých králů. (Nikde však nebyly fotografie připomínající jeho smrt...) Žáci stejného staří jako děti s vykasanými rukávy řešili nad fotografiemi naléhavě aktuální problém zmizení postříbřené pudřenky se zrcátkem, vřeštivé ohlášené nejvyšší dívkou třídy, dřív než vešli do výstavní místnosti. Předák třídy ukázal na cikánku Marinu a vždy ochotná bojůvka spolužáků se nepozorovaně k cikánce přiblížila, opřela ji o stůl s fotografiemi a zatímco někteří výjev clonili – a vysoká dívka s předákem to pozorovali z bezpečného kouta – jiní Marinu prohledávali a ochmatávali.

Učitel botaniky a chemie Julius Travěnc pustil z gramofonu Píseň práce, po několika taktech ji ztišil a třikrát zatleskal. Bojůvka cikánku pustila a otočila se k učiteli. Ten v dlouhém černém plášti stál uprostřed klubovny a vyprávěl vlastní příběh komunisty, který už před válkou bojoval proti buržoazii vedené fašistickými bankéři, myslícími jenom na mamon a dobré bydlo, a kterou neuměl v její dravosti usměrnit ani prezident Masaryk. A tato prezidentova slabost vedla k fotografiím, které vidíte žáci před sebou...

Předák třídy se naklonil k Vilémovi:

„Nic u ní nenašli!“

Vilém se rozhlédl, pak ukázal prstem na šuplata ve výstavních stolech a pokrčil rameny. Předák svolal svou bojůvku ochotných spolužáků, podíval se, co dělá učitel Travěnc, ale ten stál nad gramofonem a hle-

dal desku s Internacionálou. Předák vysunul první šuple a ve tvářích spolužáků se objevila absolutní hrůza. Na dně leželo něco mezi fotografií a barevně realistickou malbou. Na ní stál řetězy přikovaný vyzáblý nahý muž se ztopořeným zarudlým penisem, do kterého švihá obuškem muž s hrozivě ostrým nosem a v uniformě SS. Žáci zapomněli na pudrové zrcátko, na cikánku i na učitele Travěnce a zděšeně zírali na malůvku. Po chvíli, to už pionýrskou klubovnou hřměla Internacionála, se přes žáky přetáhla učitelova ruka, reprodukcí z hloučku vyrvala a zrudlý Travěnc vyběhl z klubovny, černý plášť za ním vlál jak hábit černokněžníka.

V rohu, zády opřená o stůl s fotografií Heydricha, stála cikánečka Marina, po tváři jí tekly slzy a kroutila hlavou.

Blížil se konec padesátých let a ze života se pomalu vytrácela šedivoocelová a rudodivá militantní atmosféra, nad Prahou se tyčila obrovská socha Koby Stalina, ale už už se chystalo slavné odpálení nesmrtelného, pod sochou klapaly podpatky lodiček v šustácích, lakýrky tančily charleston a mezi bruselským nábytkem si lidé povídali, jak to bylo včera večer v televizi s třemi chlapy v chalupě.

Dědeček, legionář, sokol a konfekcionář stál sehnutý nad staříčským rádiem, které vypadalo jako zmenšená divadelní nápověda, jako miniaturní model hlavní budovy Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, jako centrální tribuna FAJW. Ucho měl na karmínové látce, kterou byl ukryt předválečný reproduktor, jemně točil potenciometrem a špičkou jazyka se při tom dotýkal nosu. Z reproduktoru se ozývalo praskání, jako by hořel les, jako by někdo v rádiu mačkal noviny, dědeček zvedl prst a řekl: „Už to mám!“

Babička seděla za šicím strojem LADA a když uslyšela dědečkovu zvolání, přestala šlapat na pedál, zakotvila páčku a přešla k rádiu.

„Zavolej Viléma,“ ukázal dědeček na dvorek, babička se vyklonila z okna a vykřikla:

„Viléme, už to děda naladil!“

Vilém pustil tenisový míček, ten se dopinkal ke kanálu a tam utichl. Když vběhl do pokoje, babička právě říkala: „Já slyším jenom prskání...“

Ale dědeček měl pořád zvednutý prst, vzal Viléma kolem ramen a přistrčil mu rádio k uchu:

„Slyšíš?“

Vilém chvíli tiše naslouchal, ale slyšel jenom praskání táboráku a v pozadí občas pípl slavík.

„To je synku hlas kosmické družice. Vysílá k nám signály z vesmíru...“
Babička mávla rukou a šla k šicímu stroji.

Vilém vylezl oknem na dvorek a tam sebral z kanálu šedivý tenisák ve tvaru Sputniku.

■ ■ ■

Jednoho dne toho roku přišel tatínek domů až se stmíváním. Do zešeřelého pokoje napřed vplula obrovská krabice s nápisem »ЗНАМЯ« a pak funicí tatínek. Okrovou papundeklovou kostku položil na koberec a vykřikl: „Maminko, u toho musíš být!“

Ta už věděla, vešla slavnostně, s úsměvem, bez zástěry, v temných purpurových šatech, a hned začala otci pomáhat rozvazovat šněrování, kterým byla krabice převázána. Pak tatínek rozevřel víko, z útrobu vyzvedl neforemnou kisnu televizoru s malou obrazovkou a postavil ji na stůl.

„Moment,“ řekl, do krabice naházela špagáty a odnesl ji na chodbu, aby nehyzdila pokoj. Maminka mezitím vyklidila prostor v mohutném celostěnném sekretáři a když se tatínek vrátil, televizi do vikýře vsunul. Před televizi přisunul tři židle, na jednu obřadně usadil maminku, na další Viléma, pak vzal šňůru, strčil ji do sítě, pod obrazovkou stiskl knoflík a sedl si.

Na obrazovce se objevil malý ostře svítící bod, po chvíli se protáhl na tenký zářící disk, a ten se rozšířil na celou obrazovku. Vilém se naklonil a viděl jemné pulzující proužky na neonkově modravém poli, linky, které se neustále prolínavě míhaly. Tváře diváků byly v temném pokoji šerosvitně ozářeny, jako svatá rodina od Caravaggia, chladně modrou televizní září konce padesátých let dvacátého století.

Tatínek otáčel potenciometrem a na blikotavý obdélníček proskočily stíny a světla, plocha se diferencovala do tvarů, až zírající s úžasem rozpoznali pohybující se postavu vycházející ze dveří a pomalu kráčející k nezřetelnému a rozostřenému obzoru.

„Zvuk nejde,“ řekla maminka, tatínek přehmátl na vedlejší knoflík a pootočil. Ozval se ostrý praskot, miniaturní postavička se pootočila a pronesla hlubokým basem: „Nechte všeho, je to marné...“ A definitivně zmizela za obzorem, jako by vplula do moře mlhy.

Tatínek cvakl na další knoflík, obrazovka náhle ztmavla, uprostřed

chvíli blikal jasný kotouč, pak se rozprskl jako nova a na obdélníček obrazovky naskočil monitor. Svatá rodina civěla mlčky na strukturovaný kruh s řadou odstíněných plošek a linek s nápisem:

ČESKOSLOVENSKÁ TELEVIZE

„Zítřka nám to přijde fachman seřádit,“ řekl tatínek, televizi vypnul a maminka na ni navlékla saténový obleček.

Tak skončily hřejivé zimní večery u staříckého rádia, sametová četba z knih, dramatizace verneovek se zvuky rozbouřených mořských vln a praskotem stěžňů, rozhlasové detektivky s cinkáním skleniček a vrzavým otvíráním dveří, chvíle teskné imaginace, kdy za okny padal jemný sníh a stmívalo se, jak mizely poslední zbytky rozhlasového času...

6. /První máj/

A bylo jaro. Všechno kvetlo a včely tolik bzučely a rosa jako granáty a cvrčci, ti se něco nacvrčeli:

Dobrý den majore Gagarííne...

Ten rok ráno na první máj byla obloha modrá jak oči Marlonu Branda a vzduch ostrý jak šavle Fanfána Tulipána. Tatínek vyvěsil do oken československé praporky a místo rudých vlajek SSSR nalepil stylizované květiny plné májového optimismu. Z televize zněly pochody a tatínek k nim na trubku improvizoval džezové variace, trubka trčela z okna na ulici, po které létaly vlaštoky a chodili zaměstnanci ve švédských košilích a s mávátky.

Vilém měl písemně vyjednáno, že se nemusí zúčastnit prvomájového průvodu se školním houfem, ale že půjde v devítistupu národního podniku Textil, kde byl tatínek vedoucím odboru kvality látek a maminka účetní. Shromaždiště bylo mezi evangelickou farou a náměstím s bronzovou sochou ruského samopalníka, odspodu líbaného dělníci v šátku. Okna fary byla vyzdobena modrobíločervenými i rudými vlaječkami a nad vchodem modrý nápis:

V DUCHU NEJLEPŠÍCH TRADIC EVANGELIEM ZA MÍR!

Park byl ozdoben mnohem rozměrnějším transparentem:

SE SOVĚTSKÝM SVAZEM

NA VĚČNÉ ČASY!

STOP IMPERIALISMU

A VÁLEČNÝM ŠTVÁČŮM!

Ale nikdo ze seřazených transparenty nečetl. Vzájemně si prohlíželi

temněmodré šustáky, bílé košile z dederonu, roláky a tikety Sazky. Sdělovali si poznatky o zázračné chuti leča, které když se uvaří nad čoudícím ohněm v kotlíku, tak voní dřevem, vysvětlovali, jak nejlépe osadit na chatě rododendrony, aby jejich listy zůstaly temně zelené, jak ochránit angrešt před srstkožroutem a aktuálně – jestli nevadí náměstkovi, když na pracovišti otevřou láhev z jižní Moravy.

Z budovy gymnázia vynesli dva svazáci v modrých košilích několik příručních transparentů a jeden položili před seřazené pracovníky Textilu. Bylo na něm žlutě na rudém:

TEXTIL ZDRAVÍ PRACUJÍCÍ!

Dva odevzdaní zástupci náměstků se chopili tyčí a vtipkovali a vtipkovali.

Pak dal funkcionář s rudou páskou pokyn a šik se dal do pohybu.

Vilémův tatínek vytáhl z kulatého spartakiádního pinglu trubku a začal troubit tradicionál *Oh when the saints go marching in...* Maminka všem spolupracovníkům s omluvným úsměvem vysvětlovala, že ten Jenda si nedá říct a dělá si, jak všichni slyšíte, co chce, nic mu není svaté. A náměstci v šustácích mávali žoviálně volnýma rukama a říkali mamince, že když na to přijde, může Jenda říct, že hraje džez, ten autentický výraz vykořisťovaných amerických černochů, ale mezi námi, o nic už nejde. A dál nesli své tyče s blbým nápisem.

Jestě než došli na hlavní náměstí, kde na soklu po odstraněném prezidentu Masarykovi stála maketa Sputniku, obrovský, blýskavý, ocelový tenisák s kočičími fousy, řekla Vilémovi maminka: „Teď přejdem nenápadně ke kraji...“

Vilém by raději kráčel v průvodu vedle tatínka, který troubil a troubil, v té chvíli právě budíček amerických námořníků. Ale poslechl maminku, postupně se přeskupovali k okraji šiku, přešli na chodník a zkratkou přes náměstí kolem Sputniku došli až před centrální tribunu. Na ní, z obrovské výšky, jako torza sebe samých, majestátně kynuli průvodu pod sebou funkcionáři malého městečka.

V čele průvodu nesli ozbrojení milicionáři gigantické portréty Marxe, Engelse, Lenina, Stalina a Gottwalda.

Ale Vilém pozoroval nastrojené alegorické vozy, které přijížděly pod tribunu.

Na kapotě prvního se pomalu sunula obří zvětšenina Švabinského kresby básníka Jiřího Wolкера. Řidič nákladního vozu měl portrétem zakrytý výhled a cestu před sebou sledoval upraveným periskopem. Nad

portrétem, mezi stylizovanými klasy, byl nápis: *Oděvní závody Jiřího Wolkera*. Na velké ploše korby stál v čele kreslicí stůl módní návrhářky, která v bílém plášti rýsovala střihy. Za ní u tří stolků s šicími stroji seděly skloněné šičky v modrých uniformách a bezpečnostních šátcích stejné barvy. A na zádi, jako sochy, nehybně pózovaly manekýnky v asexuálních přšipláštích šedivých barev – v zastaveném gestu pozdravu očima hledaly funkcionáře na výsostech tribuny.

Na zadní stěně korby visela opět obří zvětšenina fotografie, tentokrát žánrová momentka poezie všedního dne – desítky občanů, procházejících se deštivou ulicí v šedivých pláštích OZJW. A za vozem v devítistupech vedoucí pracovníci, za nimi úřednictvo a nakonec neorganizovaný houf dělníků a šiček.

Za oděvním závodem následovalo intermezzo několika sportovních oddílů. Napřed pomalu šlapali cyklisté, kola ozdobená červenomodrobílým krepovým papírem, vpleteným do vidlic. Fotbalové mužstvo v dresech, štulpnách, ale v polobotkách si čtalo s vymydleným a navoněným míčem. Pak šla řada devíti bafuňářů v baloňácích a s transparentem:

SOCIALISTICKÝM SPORTEM

KU ZDRAVÍ LIDU!

Nejčelnější ze sportovních funkcionářů s brunátným zarudlým obličejem, který zuřivě mával malinkým sochám na tribuně, si ve chvílích, kdy průvod zastavil a řady se shlukly, nahýbal z butelky čiré slivovice.

A pak měl v průvodě své místo místní atletický oddíl. Dorostenci táhli malou alegorickou káru, na jejíž plošině stál muž v pozici Discobola. Celé tělo měl natupované zlatou barvou, zlaté i vlasy a rty, jen oči se zděšeně rozvíraly a bělmo bylo temněrudě obroubeno víčky. Sevřené zlaté rty občas odkryly nepřírozně temnou, černou díru s růžověrudým jazykem. Vždy když nejbližší dechová hudba dohrála pochod, diskobolos se narovnal, pohazoval si zlatým diskem a udělal několik dřepů. A jak hudba zařinčela prvními tóny nového marše, okamžitě zaujmul pozici Discobola, pokaždé ovšem méně přesnou, takže když kára projížděla pod vysokými zraky politiků na tribuně, byla už pozice karikaturou nejen antické sochy, ale i ideje bafuňářů. Diskobolos funěl, občas si odplivl a pod tribunou se snažil natočit hlavu tak, aby zahlédl alespoň na chvíli někoho ze shora kynoucích.

Za diskobolem vrčely dva traktory s portréty Klementa Gottwalda a Antonína Zápotockého, které tvořily preambuli výjevu vytvořeného propagačními pracovníky místního Jednotného zemědělského družstva.

Za traktory se sunula tahači nesená plošina veliká jako hřiště na odbíjenou. Na ní mohutný kombajn, pokrytý transparenty a v chodu, takže jemně poskakoval a pokašlával. Na zbytku hřiště před kombajnem byly v umělé půdě nasázeny pšeničné klasy, zemědělské dělnice házely do prostoru, kam padá nasekané obilí, pšenici z připravených kupek, ta procházela útroby kombajnu – na samém vrcholku kontroloval chod plavovlasý svazák v modré košili, s rudým šátkem a praporem – a dole ze stroje padaly svázané kvádry plev a do připravených pytlů chytali dělníci v rádióvkách zrno. Před tribunou se plošina zastavila, svazák rozevlál prapor, dělníci zvedli dva pytle nad hlavu, žuchli je pod tribunu, opřeli se o kombajn, sejmuli rádiovky a utřeli si pot. Nahoře, na výšinách tribuny, pozvedla některá torza pravice, dvakrát pomalu mávla a plošina s pšeničným polem se dala opět do pohybu.

Před tribunu pomalu přicházel přísně seřazený útvar několika stovek dívek v modrém s maketkami malých pyramidek s různobarevnými ploškami. V čele úporně vojenským krokem kráčela vysoká vyzáblá žena s dlouhým ostrým ukazovátkem. Na její znamení, podle přesně propracovaného scénáře, zvedaly dívky pyramidky nad hlavu správnou barvou k nebi a tak vytvářely jemně strukturované obrazy, které byly rozeznatelné pouze z výšin tribuny a jenom jim byly také určeny.

Prvním obrazem, který se sunul pod tribunu, byl obraz Mistra Jana Husa na kostnické hranici. Dívky, které měly v tu chvíli vzhůru obrácené žluté a rudé plošky, s nimi jemně pohybovaly, aby vytvořily iluzi plamenů. A stejně tak dívky s šedomodrým dýmem nad hlavou nebohého Husa. Stylizovaná postava upalovaného Mistra stála pevně, jen postupovala s řekou průvodu pod tribunu.

Ukazovátko zmizelo, což byl povel pro dívky, aby zrušily obraz z Kostnice a krátce zamávaly volnými dlaněmi. Pak ukazovátko bodlo do prostoru nad vyzáblou velitelkou a barevné plošky jehlanů vytvořily obraz Jana Žižky s jedním skrytým okem, v druhém se třepotal šíp z hradu Rábí. S husitským vojevůdcem došly dívky před tribunu, hudba dohrála pochod, šik se zastavil a dívky zrušily Jana Žižku.

Zazněla slavnostní fanfára, velitelka vbodla ukazovátko výš než kdy předtím a nad hlavami dívek a před očima malých postaviček nahoře na tribuně se objevil portrét Klementa Gottwalda s dýmkou. Těch několik desítek dívek s šedými a bílými ploškami, které tvořily dým, s jehlánky opět třepotalo jako při dýmu z hranice Mistra Jana. (Jak bylo napsáno ve scénáři, u Jana Husa šlo o dým bolesti, u Klementa Gottwalda o dým

pohody a radosti z dobře vykonané práce...) Dechová hudba spustila a řady dívek s Klementem Gottwaldem se daly opět na pochod. Nahoře na tribuně bylo vidět uznalý potlesk a hlavy představitelů se k sobě nakláněly, jak si sdělovaly historiografický souhlas s předvedenou sérií obrazů.

„Půjdeme,“ řekla maminka a pomalu odcházela od masivní dřevěné konstrukce základů tribuny. Vilém ještě zahlédl alegorický vůz s transparentem PIVOVAR, který jel hned za obrazovými dívkami. Na voze, pod slavobránou z chmelových keřů, tvořící jakýsi altán, byly dvě velké fotografie, jedna černobílá s ubohými pivovarskými kobylami a nápisem: TAK DŘÍVE! A na druhé, kolorované, vypucovaný nákladní vůz s novými sudy a popiskou: TAK NYNÍ! Pod altánem stál naražený stolitrový sud, z kterého několik sládků vytáčelo do voskových kelímků pivo, kelímky zvedali k tribuně, ale pak je podávali do dychtivě natažených dlaní houfu, proměnlivě pobíhajícího za vozem.

„Pojď,“ vrátila se maminka pro Viléma a odváděla ho ke stánku. „Chceš cukrovou vatu, nebo turecký med?“

„Kokosový suk,“ řekl Vilém a díval se, jak se průvod za tribunou rozpadá, mísí se, jak modré dívky odkládají pyramidky do malé otevřené dodávky, jak zlatý diskobolos stojí uprostřed hloučku manekýnek a stírá si zlato z tváře.

Maminka zaplatila, Vilém si vybral kokosový suk a odcházeli podél vyhasínajícího průvodu k malé uličce v rohu náměstí, kde byla hospoda U Veverek a hned za ní kino Svět. Když se blížili k zelenému neonku hospody, uslyšeli napřed trubku, jak vyhrává jazzové téma, a pak tatínka v čele malého průvodu, jak vchází do lokálu.

Vilém s maminkou vešli do malé pasáže, u okýnka koupili lístek do kina Svět a maminka usadila Viléma do prázdné řady velkého ošuntělého sálu. Právě zhaslo světlo, na plátně se objevil kombajn s nápisem FILMOVÝ TÝDENÍK, maminka se ještě naklonila a zašeptala, aby se Vilém po programu stavil vedle v hospodě.

Týdeník začínal politikou v Africe, kterou řešili v OSN, pak se na plátně objevila krajina v Kongu, korba nákladního auta, na kterou černí ozbrojenci vytáhli svázané černochoy v bílých košilích a komentátor oznámil, že to je zatčení Patrice Lumumby. Vilém viděl, jak jeden z vojáků cpe klečícímu černochovi zmačkaný bílý papír mezi rty, ten se snaží uhýbat, nakonec část papíru vyplivne a voják do praštiny pažbou do hlavy, auto se rozjždí a mizí v prachu. Komentář končí větou, že Lumumba

byl později mučen a zabit. Kratinký trikový předěl se pokusil smazat z Vilémova vědomí hrůzu z toho, co viděl, stejně jako další reportáž, která byla o velikonočních zvycích na moravské vesnici a o stavění májek, ale po tomto oddechu se na plátně objevily hořící kříže Kukluxklanu a bytosti v bílých kápích a se zapálenými pochodněmi, to vše prostráhané záběry na ustrašené americké černošské děti. A opět se tu hrůzu snažila vymazat z vědomí diváků následující reportáž o vystoupení bulharského tanečního souboru se zpěváky a sborem a jedním pískajícím železničnickým dělníkem, kterého celý svět zná pod jménem Hvízdající Bulhar. Týdeník končil reportáží z přípravy cyklistického Závodu míru, tváře československého družstva byly snímány při zapadajícím slunci a závodníci s úsměvem mhouřili oči.

Vilém vydechl, protože věděl, že po Týdeníku budou následovat mírumilovné krátké filmy o pěstování květin s trikově zrychleným vzrůstem, ve dvou vteřinách prorazí rostlinka hrudky půdy, každou vteřinku povyroste o pět centimetrů a nakonec v dalších třech vteřinách se rozvine z poupěte květ namodralé růže. A k tomu bude v pozadí hrát viola s violoncellem a hřejivě pozitivní paní v bílém plášti a jemnými brýlemi bude vysvětlovat, jak se v jejich výzkumném ústavu daří, díky podpoře komunistické strany, křížením vytvářet nové hybridy namodralých růží.

A že bude také krátký film o některém ze středověkých hradů s pověstí o pokladu nebo o bílé paní, a pak film o hokejovém mistrovství světa a jak Danda, Bubník a Pantůček kombinují, a pak další film o orchestrech Karla Vlacha a Mirko Foreta, Ladislava Bezubky a Gustava Bromy a o tom, že tyto orchestry sice hrají hudbu, která vznikla v kapitalistické Americe, ale je to hudba černošského lidu, lidu ztotočeného, a tedy hudba pokroková a zároveň moderní, a k tomu nesmí být naše socialistické umění obrácené zády...

A na samém konci groteska – v kuchyni kymácející se lodi umyl Charlie Chaplin nádobí v hrnci s polévkou, tanečkem vybalancoval tác s talíři, aby se u bedničky s dynamitem potkal se svou láskou a odlpl s ní v nádherné bárce definitivně dobrého konce...

Když se po posledním THE END rozsvítilo, Vilém se otočil a viděl, jak ze zadní řady mává sousedovic Bert z prvních stránek této knížky. Vyšli z kina společně a než si stačili doříct setinu toho, co do nich zaklel tulák Charlie, stáli ve dveřích hospody U Veverek. Vilémův tatínek hrál na trubku, vedle ho na kytaru doprovázel strýček Vladimír, po hospodě šmatlal dvojník tuláka Charlieho a v rohu předváděl nad stolem své

číslo s pingpongovými míčky kouzelník. Obě maminky, Vilémova i Bertova, zpívaly s trubkou:

*Zhasněte lampióny, lampióny, já chci vidět tmou,
nepřišel, pampadi dam, nepřišel, pampadi dam,
světlušek milióny, milióny vedte mě domů,
měsíc těž, pampadi dam, nevyšel, pampadi dá...*

Kolem Viléma prošel diskobolos, zlatou šminku z tváře už setřenou. Hostinský kývl a přisunul před diskobola púllitr, ten se napil a zlatá hrud' se nadmula. Dvojník tuláka Charlieho k němu došmajdal, rozhoupal se na patách, roztočil hůlčičku, pak ztratil opile rovnováhu, poskakoval do boku, tu na jednu stranu, tu na druhou, aby vyrovnal padání. Zlatorůžový diskobolos se prohýbal smíchem do tvaru luku, plácal se umytou dlaní po zlatém břichu, pak pokročil k Charliemu, plácl ho po rameni a na tuláckém sáčku zůstal otisk jak zlatý nárameník.

Píseň dozněla a Vilém s Bertem popošli ke stolu, kde seděly maminky se skleničkami vína. Ozámili jim, že půjdou napřed, maminky kývly a když oba vycházeli, zněla hospodou další píseň:

*Docela všední, obyčejný den,
dnes večer o půl šesté...*

Části náměstí, kde se průvod drolil a rozpadal, vévodil jednoznačně alegorický chmelový altán pivovaru. Za vozem shluk fotbalistů v lakýrkách, zemědělců v rádiovkách, opilý bafuňář, sedící opřený o pneumatiku pod fotografiemi TAK DRÍVE a TAK NYNÍ držel prázdnou butelku v prstech a kýval jí před tváří.

Modrá dívka, pod paží pyramidku, molekulu Husova ohně, Žižkova šípu a Gottwaldova dýmu, nakláněla hlavu k cyklistovi, který jí šeptal do dychtícího ouška, dívka potřásla vlasy a kývla hlavou. Cyklista vydechl, dopil zbytek teplého piva, uvolnil dívce místo tak, aby si mohla pohodlně sednout na štangli, a oba odjeli do zbytku májového dne, ke své báře...

Vilém s Bertem se prodrali k tribuně, pod kterou stále procházely šiky nekonečného průvodu. Bert, neustále zvědavě komentující filmy, se ptal: „Proč tomu černochovi cpali do tlamy papír...?“ A v tom okamžiku ji Vilém uviděl...

Pod tribunou projížděl podivný pyramidový útvar z dívčích těl stojících na konstrukci z lešenářských trubek, konstrukci velice podobné popravčímu lešení Jana Roháče z Dubé, které tehdy v kinech děsilo diváky. U podstavce stály malinké dívky v bílých nevinných trikotech

jiskříček, na druhém stupni dvanáct *jisker* v bílých rolácích a světle modrých sukýnkách, na stupni pod vrcholem v bílých košilích, temně-modrých sukních a s rudými praporky stálo v pozoru sedm *plaménků* a na vrcholu, ve strnulé nehybnosti, ruku diagonálně nalomenou přes tvář, rudý šátek kolem krku, se tyčila *pionýrka*, ach Viléme, ona, pionýrka Ostružinka, bez divokých dlouhých vlasů, i na dálku bylo vidět jemné chmýříčko nad koutky rtů. Tvář podivně strnule zírala přes hřbet dlaně, ach Viléme, kde jsou ty živé, černé oči, bodající dolů pod okno, kde jsou hebké ruce, sunoucí před Floriánka jarní fialky... Z reproduktoru uvnitř konstrukce se ozvala předehra, vůz se zastavil, Ostružinka udělala vojenské *vpravovbok* a začala bez emocí zpívat tribuně:

*Rudé šátky na slunci hoří
jako rozkvetlý vlčí mák
a po celém kraji letí píseň
za skřivánkem vzhůru do oblak...
Je to píseň šťastného mládí
kterou zpívá si do kroku,
pod praporem mladých pionýrů
nejmladší armáda pokroku...*

Jak dozpívala, udělala *vlevovbok* a pyramida se rozjela ke konci průvodu, k pivovarskému vozu, k hospodě U Veverek s jazzovou trubkou Vilémova tatínka, ke kinu Svět s Chaplinem a Lumumbou, kterému ozbrojenec cpe do pusu zmuchlaný papír s projevem.

■ ■ ■

„Pojďme do parku,“ řekl Bert, ale Vilém zmateně váhal. V ten čas byla ta píseň pro něj vábivá, navíc cítil nejasnou chuť Ostružinku vidět po těch letech také v jiné roli, než v jaké ji viděl před chvílí, a také jí chtěl říct, že má pořád pod postelí Floriánka. Ale mášla ho její strnulost, upjatost, odevzdanost, *jinakost* a téměř fyzicky ho bolely ostříhané vlasy. Kývl a vydali se opačným směrem, proti průvodu, kolem falické radnice, kolem zacelené rány po sekycrce, která snila svůj rebelský sen v archívním sklepě pod číslem 35822/53.

Vešli do ticha parku, který hlídala veliká socha Bedřicha Smetany z šedého kovu na mohutném soklu z mramoru. Sochu obešli, pod patami skladatele Prodané nevěsty byl zamřížovaný vchod a za ním betonové, prudce se svažující schody k dalším mřížím. Říkalo se tomu podzemí tajemně a ztišeně *protiatomový kryt*, ale schody spíše sloužily coby

divoký záchod návštěvníkům parku. Zatímco první mřížová dvířka byla stále otevřená, spodní vchod byl téměř vždy zamčen omotanými řetězy a zámky. Temno za mříží, tušené prostory pod skladatelem odjakživa vábily, takže když viděli, že spodní mříž je sice zavřená, ale bez řetězů, vydali se po rozbitých schodech dolů. Od náměstí, z dálky, odstíněná Bedřichem Smetanou, připlouvala pochodová hudba se sborovým hurá, které se tišilo a mizelo, jak Vilém s Bertem scházeli do podzemí.

„Máš sirky?“ zeptal se Vilém, Bert rozevřel dlaň a v ní ležela krabička SAFETY MATCHES s třemi klíči na nálepce.

Vilém ťukl prstem do mříží, ty se s vrzotem rozevřely a oba vešli do špinavě temné betonové chodby. V prvním výklenku hned za mříží stál zbytek svíčky, Vilém na ni tiše ukázal a Bert zapálil. Stěny chodby byly obité, se stropu trčely pokřivené kabely a po zemi se válely zbytky zdiva a cihel. Když došli k prvnímu zlomu, škrtl Bert další sirkou a Vilém nakoukl za roh, hned hlavu vrátil a sfoukl Bertovu sirku.

„Co je?“ šáhl Bert pro novou sirku.

„Po třech metrech je další roh a tam odtud vychází nějaký světlo,“ šeptal Vilém. Vtom se ozval, jako ze studny, tlumený hluboký hlas a hned po něm dívčí smích, cinkání sklenic a pak, jako by někdo kladivem začal bít do betonové podlahy, ozval se zdmi tlumený rytmus, k prvnímu kladivu se přidávaly údery cihel o stěnu, do rytmu se přidala kytara a ke kytáře řvavý zpěv:

*Svatá Máří Magdaléna trsá celá rozhalená,
svatý Petr obuškem honí si ho pod lůžkem,
honí si ho v rytmu rokenróóól...*

„Podme...,“ ťukl Vilém do Berta a ukázal mu, ať nezapaluje sirku. Pomalým čapím krokem došli k osvětlenému rohu, na protější stěně bylo čoudem svíčky napsáno velké B a z hloubi krytu se ozýval další zpěv:

*Máme doma kohouta, ten nám sere do kouta,
máme doma medvěda, ten má koule do hněda,
ten má koule v rytmu rokenróóól...*

Vilém polovinou oka nahlédl za roh. Tam, na konci rozšířené chodby, na několika starých matracích sedělo pět lidí kolem bedničky na ovoce, na které stály láhve se sklenicemi od hořčice. Bušili kameny do podlahy, jeden vousatý chlápek v kárované košili a klobouku hrál na kytaru a všichni zpívali. Kolem hořely svíčky, na roztažené matraci, zakrytá dekou, ležela dívka, kývala hlavou do rytmu a kouřila.

„Bundesfér,“ zašeptal Bert strašný název tajemného spolku, „deme!“